

Tirsdag den 14. september 2010 kl. 19.30

Concerto Copenhagen

Lars Ulrik Mortensen	Cembalo og musikalsk ledelse
Fredrik From	Solist & Violin 1
Milos Valent	Violin 1
Marie-Louise Marming	Violin 1
Stefanie Barner	Violin 1
Antina Hugosson	Violin 2
Gabriel Bania	Violin 2
Elisabet Enebjörn	Violin 2
Hanna Ydmark	Violin 2
Joel Sundin	Viola
Rastko Roknic	Viola
Judith-Maria Olofsson	Cello
Kate Hearne	Cello
Nicholas Pap	Kontrabas

Næste koncert i Hobro Musikforening er søndag den 3. oktober kl. 16, hvor den engelske klaverkvartet **Primrose Piano Quartet** spiller:

Fauré: Klaverkvartet nr. 1 i c-mol opus 15

Hurlstone: Klaverkvartet i e-mol opus 43

Brahms: Klaverkvartet nr. 1 i g-mol opus 25

Husk at koncerten lørdag den 23. oktober kl. 16 finder sted i Hadsund KulturCenter, hvor den russiske pianist Eugene Mursky spiller Chopin.

PROGRAM

- Johann Sebastian Bach
(1685-1750)
- Violinkoncert i a-mol, BWV 1041
- Allegro moderato
 - Andante
 - Allegro assai
- Johann Adolph Scheibe
(1708-76)
- Sinfonia nr.2 i B-dur
- Allegro assai
 - Andante
 - Presto
- Johann Sebastian Bach ?
- Ouverture i g-mol, BWV 1070
- Larghetto
 - Un poco Allegro
 - Torneo
 - Aria. Adagio
 - Menuet I+II
 - Capriccio

* * * PAUSE * * *

- Johann Sebastian Bach
- Violinkoncert I E-dur, BWV 1042
- Allegro
 - Adagio
 - Allegro assai
- Anonym
(2. halvdel af 18. årh.)
- Sinfonia I D-dur
(Gieddes Samling, KB,X,11)
- Allegro assai
 - Andante a la Polacca
 - Presto

familiens overhoved, den store Johann Sebastians ansvarsområde, så vor far sad selvfølgelig i dommerkomiteen. Scheibe var 21 år, talentfuld, men uden den store erfaring, og han fik heller ikke stillingen.

Nu var samme Scheibe ikke kun en musikbegavelse – han havde også det skrevne ord i sin magt, og i 1737 publicerede han et anonymt *Sendschreiben* (=hyrdebrev). Her kritiserede Scheibe en lille halv snes musikere, som han ganske vist ikke nævnte ved navn, men som folk med lidt inside-viden ikke havde svært ved at identificere: ”Herr _____ er den bedst kendte musikanter i _____”, stod der, og ordene Bach og Leipzig var lige til at fylde i hullerne. Hvorefter man sad med noget, der næsten kun kunne forstås som en fornærmelse, for en mand af Bachs status burde kaldes virtuos eller noget tilsvarende. Men i hvert fald ikke musikanter!

© Knud Ketting

opførelser, heller ikke nødvendigvis levende. Det blev efterhånden en slags rytterballetter, og det en præcis den titel, vi finder på et – i vore sammenhænge – så sent værk som den unge Beethovens *Ritterballett* fra 1791. Her i g-mol ouverturen er det bestemt heller ikke umuligt at finde en lidt stivbenet hesteoptræden frem på den indre nethinde i forbindelse med *torneo*-satsen.

Johann Adolph Scheibe var født i Leipzig i 1708 og boede i Hamburg og Holsten, før han i 1740 slog sig ned i Danmark. Han var således næsten præcis samtidig med den allerede omtalte Wilhelm Friedemann Bach. Heller ikke Scheibes produktion er overleveret i fuldt omfang, langt fra endda. Han kom til København for at lede uopførelsen af sin *Cantata ved den nye Slotskirkes Solenne Indvielse*. Christian VI fandt behag i ham og hans musik og knyttede ham til sit pietistisk dominerede hof som kapelmester. Men uheldigvis døde kongen i 1746. Det betød, at der igen ved hoffet blev gjort plads for italiensk opera, som Scheibe (i lighed med venen Ludvig Holberg) ikke brød sig om. Han måtte afgive sin kapelmesterstilling til italieneren Scalabrini og tilbragte derfor fra 1749 en årrække i frivilligt ”eksil” i Sønderborg, hvor han koncentrerede sig om undervisning.

I 1766 fik Scheibe igen ansættelse ved hoffet og fast bopæl i København. Skal vi tro hans selvbiografi – skrevet allerede før han tog fra Tyskland – havde han allerede da skrevet mellem 60 og 70 Sinfonia’er. I vore dage kan vi indtil videre kun mønstre en håndfuld af dem. To af dem er i B-dur. Den ene af dem har Concerto Copenhagen spillet regelmæssigt de seneste år, så nu er turen kommet til den anden. Netop i disse år forsøger musikforskningen at etablere et grundigt, internationalt baseret katalog over Scheibes produktion. Så måske vil der i den sammenhæng dukke mere viden op om også denne musik. Men allerede nu er der ingen tvivl om, at ikke selv det mest ihærdige musikdetektiv-arbejde vil kunne lokalisere kopier af alt det i de kongelige nodearkiver, som gik tabt ved den allerede omtalte brand i 1794.

I 1729 havde Scheibe søgt stillingen som organist ved Nikolaj-kirken i fødebyen Leipzig. Nikolaj-kirken var ligesom Thomas-kirken Bach-

Flere spørgsmål end svar.

Hvad skal en god programnote kunne? Det korte svar kunne være, at den skal svare på de spørgsmål, som koncertens publikum kunne tænkes at stille. Eller i hvert fald gøre forsøget. Holder den definition, er Deres noteskriver allerede nu på vej ud over kanten, for det program, han skal kommentere, består stort set udelukkende af værker, der lægger op til spørgsmål, som ikke bare han, men (forhåbentlig) heller ingen andre har et ordentligt svar på.

Programmets største gåde er nok det afsluttende nummer, en tresatset Sinfonia i D-dur. Dette værk kendes tilsyneladende kun i form af et håndskrevet partitur, der befinder sig på Det Kongelige Bibliotek som en del af den såkaldte *Gieddes Samling*. Her angiver titelbladet komponisten som *Sigr G****, og det hjælper os ikke meget videre end til muligheden for at gætte på komponister, hvis efternavn begynder med G.

Hvem var så denne nodesamlende Giedde? Werner Hans Rudolph Rosenkrantz Giedde var født i 1756 – lige som Mozart. Vi møder ham først som page ved enkedronning Juliane Maries hof. Siden avancerede han til kammerpage og kammerjunker. Fra 1785 fik han status af kammerherre, og i perioden 1791-93 fungerede han som chef for Det Kongelige Kapel. I den forbindelse gjorde han en indsats for at få styr på det kongelige nodearkiv for så i 1794, da Christiansborg brændte, at se en stor del af det blive flammernes bytte.

Heldigvis lå Gieddes egen store musiksamling andetsteds. Han døde i 1816, og hans enke solgte derpå samlingen til hoffet som en delvis erstatning af de brændte noder. Efter at have overvintret på loftet i Christiansborg Slotskirke overgik den i 1903 sammen med de reddede dele af Hofmusikarkivet til Det Kongelige Bibliotek. Her kom den også ud for lidt af hvert; men det vil føre for vidt i denne sammenhæng.

Giedde spillede selv fløjte, og det bærer hans musikalie-samling præg af. Den indeholder i alt godt 1200 værker, mange af dem for fløjte. 665 af værkerne foreligger som trykte udgaver, og der er omkring 170 navngivne komponister repræsenteret i samlingen. Vi kender Gieddes hånd- og nodeskrift (han komponerede selv i beskedent omfang) og ved derfor, at det ikke er ham selv, der har siddet og afskrevet samlingens utrykte værker. Han har købt disse kopier, enten her eller snarere i udlandet, hvor han også vides at have stået på visse forlags subscriptionslister.

Samlingen afspejler først og fremmest Gieddes samtid med tyngdepunkter i den såkaldte Mannheim-skole og neapolitanere såsom Cimarosa, Pergolesi, Piccini og Porpora. Vor anonyme ven, *Sigr G****, hører nok snarere hjemme i Tyskland end syd for Alperne, hvor man ikke i samme omfang skrev Polonaiser som den vi møder i Sinfonia'ens langsomme midtersats. Nærmere kommer vi det vist ikke med sagligheden i behold. Til gengæld står det fast, at Concerto Copenhagen har spillet værket en enkelt gang før, nemlig i sæsonen 2000-01 som led i en præsentation af symfonisk musik fra Det Kongelige Biblioteks samlinger.

De to violinkoncerter af Bach har – i modsætning til det meste af den barokmusik, der spilles nu til dags – været repertoirenumre, så længe noteskriverens hukommelse rækker bagud. Men hvad ved vi egentlig om dem, når det kommer til stykket?

Vi ved, at de er to ud af mindst fire violinkoncerter af Johann Sebastian Bach. Hvorfor er det så de to, vi ustandselig hører? Af den simple årsag, at de øvrige to kun kendes i komponistens bearbejdelser for andre besætninger. Bach var en stor genbruger, og hans violinkoncerter i d-mol og g-mol er ikke bevaret i deres originale form, kun som bearbejdelser i form af kantatesatser og cembalokoncerter.

Hvornår blev så a-mol og E-dur koncerten skrevet? Heller ikke her har vi noget entydigt svar. Den tidligste kilde til a-mol koncerten er et stemmesæt i Bachs egen håndskrift, som kan dateres til omkring 1730/31. E-dur koncerten kender vi via et manuskript, som synes at

være lavet i 1760, altså ti år efter Bachs død. Denne koncert kendes så også i en anden form, nemlig som en cembalokonzert, der menes at stamme fra omkring 1738. Men derfor behøver disse værker jo ikke at være fra denne periode i Bachs liv, hvor han var aktiv i Leipzigs Collegium Musicum. Her ville de passe fint ind; men de kunne jo også godt være fra hans tidligere periode som kapelmester i Köthen (1717-23), altså fra før han blev centrum i Leipzigs musikliv. Den afgørelse kan kun træffes på grundlag af musikkens stil, og her er musikforskerne beklageligvis ikke enige i deres bedømmelse.

Disse dateringsproblemer er dog intet i sammenligning med usikkerheden omkring Ouverturen i g-mol for strygere og continuo (BWV 1070). Når værket overhovedet blev taget med i Bachværkfortegnelsen (BWV, udgivet første gang i 1950), hang det uden tvivl sammen med, at det er overleveret i en manuskriptkopi fra 1753, hvori det betegnes som værende af *Sig. Bach*. I senere udgaver af BWV har man betegnet Johann Sebastians autorskab som tvivlsomt, givetvis med rette; men fortegnelsen fjerner principielt aldrig værker fra sin nummerfølge, tilføjer kun nyfundne værker i den sidste ende af fortegnelsen.

Man har så peget på en anden Bach som ophavsmand, nemlig sønnen Wilhelm Friedemann Bach (1710-84). Det har været så meget desto mere fristende, fordi der findes forbløffende få værker overleveret af Wilhelm Friedemann, skønt han af samtiden blev anset som den mest talentfulde blandt de komponerende Bach-børn. Den allernyeste forskning har dog kasseret også denne mulighed og foreslår betegnelsen ”i Wilhelm Friedemann Bachs stil”.

En af satsbetegnelserne i Ouverturen er lidt usædvanlig: det italienske ord *torneo* betyder turnering og er dermed ikke så meget en karakterbetegnelse som en genre-angivelse. Genren har sit udspring i det, som ordet angiver, nemlig musik til en kamp mellem ryttere. Det var en genre, der begyndte at blomstre i Italien i første halvdel af 1600-tallet og derefter forplantede sig til det franske hof, hvor blandt andre så kendte komponister som Lully bidrog til den. Kampelementet var efterhånden kun stiliseret, og hestene var, især ved indendørs